

# Buitengebied in Balans



samen groots, samen doen!

*“De dialoog gaat door”*



## Inhoudsopgave

	Doel einddocument	3
<b>MOMENT</b>	Start proces Buiten-gebied in Balans	4
<b>INTERVIEW</b>	Henk Evers	5
<b>MOMENT</b>	Vaststelling plan van aanpak Raad	6
<b>INTERVIEW</b>	Renée Wernink	7
<b>MOMENT</b>	Buitenboordmotoren	8
<b>INTERVIEW</b>	Hans Corsten en Hans Caubo	9
<b>MOMENT</b>	Advies Raad van inspiratie	10
<b>INTERVIEW</b>	Simon van Loon en Harry Hermans	11
<b>MOMENT</b>	Proeftuinen en bedrijfscontactfunctionaris	12
<b>INTERVIEW</b>	Berber Rulkens en Chris Salimans	13
<b>CONTINU</b>	Constante dialoog	14
<b>INTERVIEW</b>	Cor de Nijs en Koen van Eijk	15
<b>CONTINU</b>	Communicatie	16
<b>INTERVIEW</b>	De kracht van een kernboodschap	17
<b>CONTINU</b>	Anders werken	18
<b>INTERVIEW</b>	Petra Philips	19
<b>MOMENT</b>	Omgevingsvisie buitengebied	20
<b>INTERVIEW</b>	Frank Voss	21
<b>MOMENT</b>	Klankbordgroep omgevingswet	22
<b>INTERVIEW</b>	Marcel Vossen	23
<b>MOMENT</b>	Toekomst – hoe verder	24
<b>INTERVIEW</b>	Birgit op de Laak	25
	Onze leerpunten	26

## Doel

# Einddocument

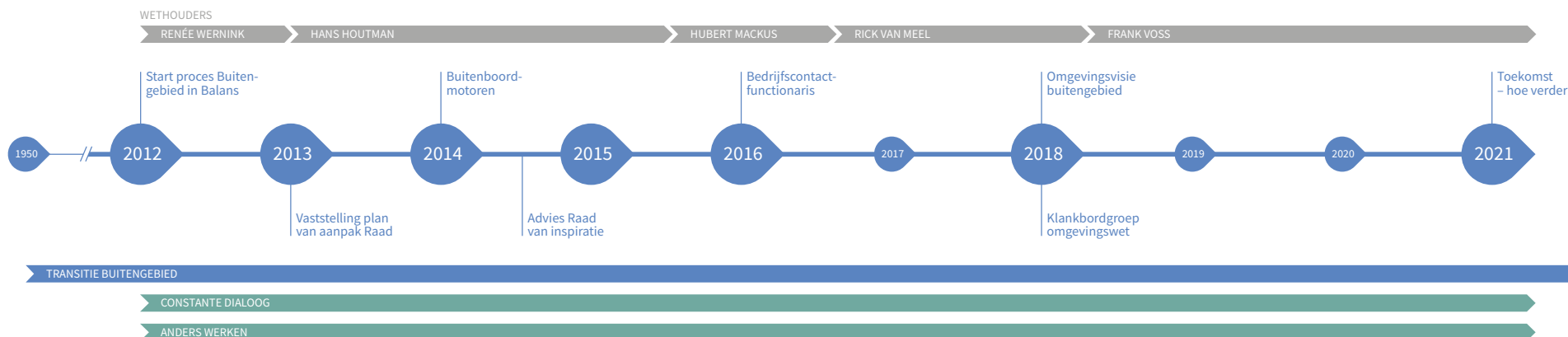
Het programma Buitengebied in Balans, samen groots, samen doen! is in 2013 gestart. De gemeenteraad wilde toen meer samenhang tussen onderwerpen die in het buitengebied speelden. Het programma Buitengebied in Balans werd hét verbindende element in het mooie buitengebied van Nederweert. In de daaropvolgende jaren werden de naam en aanpak een begrip.

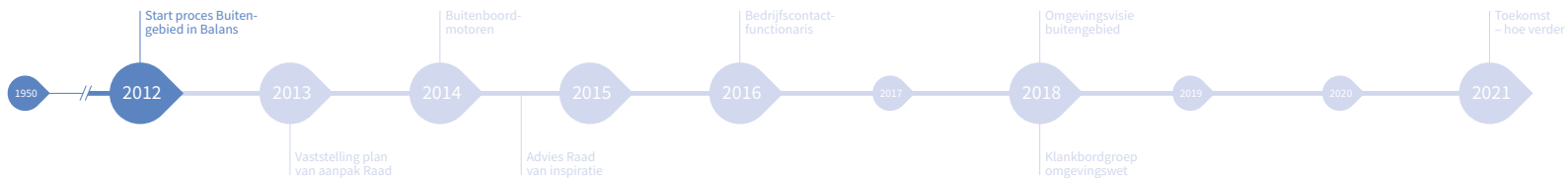
Buitengebied in Balans koppelt samenwerking, inhoud en processen aan elkaar. Veel resultaten van Buitengebied in Balans zijn verwerkt in de omgevingsvisie voor het buitengebied die op 20 juli 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld.

### Dit einddocument heeft als doel

- Evaluatie van het programma
- Kennis delen met andere overheden
- Profileren van de gemeente Nederweert
- Basis voor invoering omgevingswet:
  - Voeren van dialoog
  - Participatie
  - Dienstverlening
  - Integraal werken

## Tijdslijn





## TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

## Moment

# Start proces Buitengebied in Balans

“

*De grote betrokkenheid van mensen op dit thema geeft moed om te denken: dit komt op z'n pootjes terecht.*

*Henk Evers*

## Interview

# Henk Evers

*burgemeester Nederweert (2006–2019)*

**Tijdens zijn nieuwjaarstoespraak op 4 januari 2011 stipte burgemeester Henk Evers de problematiek rond fijnstof aan. Hij kreeg veel reacties op zijn toespraak. Positieve en negatieve. Evers organiseerde de Dialoog Duurzaam Buitengebied. De voorloper van Buitengebied in Balans.**

Henk Evers: “Rond het thema duurzaam buitengebied was er op dat moment veel spanning tussen verschillende belangen en partijen. De visies liepen uiteen waardoor de noodzaak ontstond om meer met elkaar het gesprek te voeren.

Het doel van de dialoog was om samen, agrariërs, burgers en buitenlui, van de gebaande paden af te wijken en geen onwrikbare stellingen in te nemen. Om in oplossingen te denken en om gehoord te worden. We spraken af om met elkaar in gesprek te blijven, ook waar standpunten onoverbrugbaar (b)leken te zijn. We hadden niet het idee dat we met een aantal goede gesprekken alles op zouden lossen. Het was de start van een duurzame dialoog.

Een maatschappelijke tendens ontstaat niet op één plaats, veel mensen binnen en buiten het gemeentehuis waren er al mee bezig.

We hebben gekeken naar de overeenkomsten en pas later naar de verschillen. Op een bepaald moment kwamen we met de dialoog niet verder. Het gesprek was voor het onderling begrip van grote betekenis geweest, maar het leverde beleidsmatig onvoldoende op. Op dat moment pakte de gemeente de rol die inwoners mogen verwachten. Er kan een punt komen dat tegenstellingen niet te overbruggen blijken. Dan moet je als overheid zeggen: ‘zo gaan we het doen’.

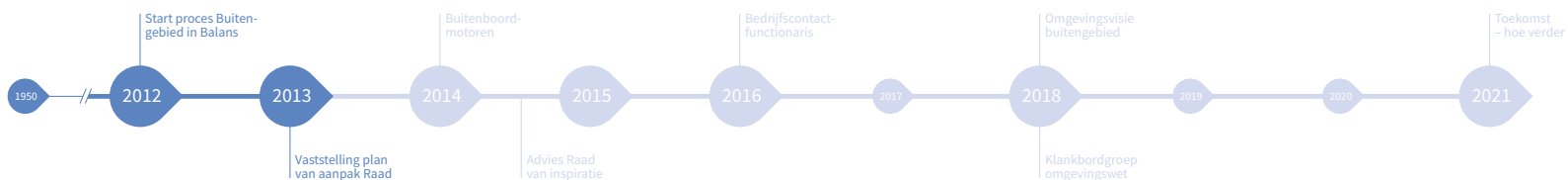
Besturen is meer dan het verzamelen van standpunten en kiezen voor de grootste gemene deler. Een bestuur en de politiek moeten vooral zelf een visie hebben. De gemeente is in het proces aanjager en regisseur geweest.

Nederweert is traditioneel een ‘aanwezige’ en zichtbare gemeente. We kennen een lange traditie van buiten naar binnen werken op veel beleidsterreinen. Misschien hebben we wel een nieuw leitmotiv nodig: ‘landschap’. Hierin komen wat mij betreft alle thema’s samen. Onder deze noemer kun je vele beleidsontwikkelingen met elkaar in verband brengen. Ook dat is de maat van Nederweert.”

## Leerpunten en ervaringen

- Denk na hoe je afspraken kunt verstevigen en formaliseren. Afspraken op basis van vertrouwen zijn goed, maar helaas niet altijd voldoende.
- Niet alles kan ideaal-typisch en snel worden opgelost. Vergezichten dienen gepaard te gaan met oog voor de realiteit. Accepteer dat sommige oplossingen (helaas) niet of nog niet realistisch zijn.
- Toon ambitie; van de politiek en de overheid mogen we méér verwachten dan alleen het organiseren van de maatschappelijke consensus.





## TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

## Moment

# Vaststelling plan van aanpak Raad

“

*De rol van bestuurder is het verbinden van groeperingen, bedrijven en mensen.*

*Renée Wernink*



## Interview

# Renée Wernink

Wethouder

Renée Wernink was wethouder in Nederweert van 2006 tot 2013. Ze had een stevige portefeuille met daarin financiën, economische bedrijvigheid, plattelandsvernieuwing en toerisme en recreatie. Als bestuurder zag ze het programma Buitengebied in Balans ontstaan in de vorm van het Plan van Aanpak.

Renée Wernink: “Het begin van Buitengebied in Balans was een tijd van experimenteren, van luisteren en begrip kweken voor elkaar. We spraken met ondernemers en zorgden dat ze in gesprek gingen met de omgeving. Ook inwoners en andere groeperingen werden met elkaar verbonden.

Er is goed gebruikgemaakt van interne kennis (van het ambtelijk apparaat) en externe kennis, zoals het samenspel met het Gebiedsbureau Weert – Nederweert. Als iets niet kon, keken we hoe het wel mogelijk was. Dat vergt van alle partijen creativiteit. Je moet bereid zijn van elkaar te leren. Dat is niet voor iedereen even gemakkelijk.

Ons voordeel was dat we enthousiaste pioniers waren. Als bestuurder heb je oog voor de langere termijn, maar je moet ook kleine stapjes waarderen. Zoals de komst van meer agrarische recreatie, een theeschenkerij. Maar ook aan een groot project zoals de herontwikkeling van Sarsven en de Banen denk ik met genoeg terug.

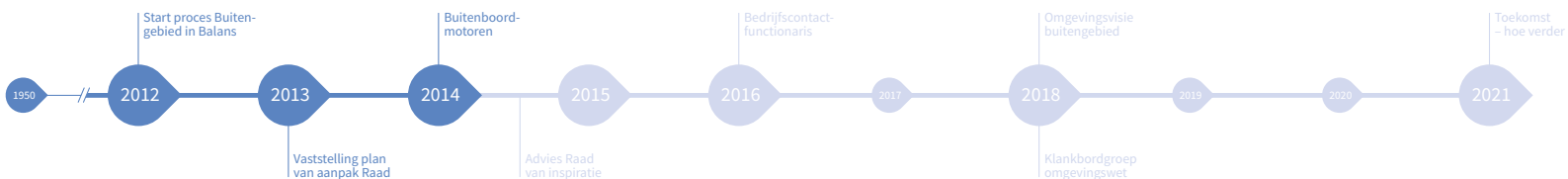
Buitengebied in Balans was niet alleen een proces voor de buitenwereld. Je moest ook sparren met je ambtenaren over de regels en ze in de juiste stand krijgen. Ze ruimte bieden en ze stimuleren om te durven de ondernemers eruit te pikken die het goed doen en daarmee verder te gaan.

De verwachting is dat er in toekomst minder vee wordt gehouden. Hoe houd je het buitengebied leefbaar als de veebedrijven weg zijn? Sta je andere soort bedrijven toe of geef je meer ruimte aan wonen? Het zijn vragen waarop je als gemeente een antwoord moet geven. Buitengebied in Balans is een werkvorm die je daarbij helpt.”

## Leerpunten en ervaringen

- Durf als bestuur ver vooruit te kijken en durf meer mogelijk te maken dan mogelijk lijkt.
- Ga er bijvoorbeeld vanuit dat over 20 jaar de meeste agrarische bedrijven verdwenen zijn en zet nu al in op andere bedrijven en woningbouw.
- Stel de vraag: waar kan ik jou mee helpen, zodat je je werk leuker en zinvoller vindt?





TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Buitenboordmotoren

“

*Durf open te staan voor oplossingen die je vooraf niet had kunnen bedenken.*

*Hans Corsten en Hans Caubo*





## Interview

# Hans Corsten en Hans Caubo

*Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal en Provincie Limburg*

**Hans Corsten van het Gebiedsbureau Weert, Nederweert, Leudal en Hans Caubo van de provincie Limburg vormden een tandem binnen het programma Buitengebied in Balans. Als onafhankelijk adviseurs spraken ze ondernemers, bewoners en andere overheden. De ‘buitenboordmotoren’ speelden onder meer een rol bij het nieuwe werken, bij de proeftuinen en bij de Omgevingsvisie Buitengebied.**

“In het begin is veel geïnvesteerd in luisteren en het winnen van vertrouwen. Het creëren van een veilige omgeving voor alle betrokkenen is een absolute voorwaarde om als onafhankelijk adviseur aan de slag te kunnen”, aldus Corsten. “Nederweert was vanaf het begin in staat om naar buiten te kijken, zich kwetsbaar op te stellen en iets te doen met wat buiten opgehaald werd.”

“Er was ruimte om te experimenteren en de organisatie had mensen in huis die het proces verder konden brengen. Je hebt vanaf de start verschillende kwaliteiten nodig, van strategisch tot uitvoerend. Onze rol was om als onafhankelijken de dialoog op gang te brengen”, vult Caubo aan. “We waren geen onderdeel van de gemeente. Dat was wennen en af en toe lastig voor degenen met wie we spraken”, gaat Corsten verder. “Gaandeweg werden de tegenstellingen kleiner. We zagen vertegenwoordigers met verschillende belangen steeds vaker werken aan een gezamenlijke oplossing.”

Veel indruk maakten de bedrijfsbezoeken waar ondernemers hun emoties de vrije loop lieten. “Als je elkaars vertrouwen gewonnen hebt, kun je naar oplossingen toewerken”, aldus Caubo. “Dat gebeurde daar, op het erf.”

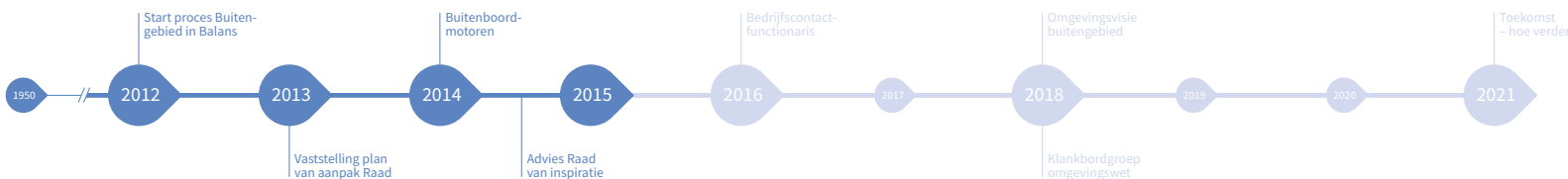
Regelmatig reflecteerden de ‘buitenboordmotoren’ hun bevindingen in het schakelteam tijdens de wekelijkse bijeenkomsten en bij de tweejaarlijkse heisessies. Het schakelteam bestond uit verschillende ambtelijke disciplines (zoals milieu, ruimtelijke ordening, communicatie, bedrijfscontactfunctionaris). “De heisessies waren waardevol om met z’n allen te bepalen waar we stonden en om koers te houden.”

“In het begin is veel tijd gestoken in extremen, noem het de hardste schreeuwers, en hadden we minder aandacht voor de grote groep gematigden. Als je regelmatig met z’n allen stilstaat bij waar je mee bezig bent, zie je waar je kunt verbeteren”, stelt het duo eensgezind. Met de komst van de bedrijfscontactfunctionaris veranderde de rol van het tweetal. Ze blijven echter nauw betrokken bij de ontwikkelingen en veranderingen in het buitengebied.

## Leerpunten en ervaringen

- Een veilige omgeving en vertrouwen zijn een absolute voorwaarde om samen stappen te kunnen zetten.
- Plannen en beleid maken, zijn niet altijd de oplossing. Maak gebruik van de dynamiek die buiten plaatsvindt.
- Voer als gemeente de regie en laat mensen vooral met elkaar in gesprek gaan.





## TRANSITIE BUITENGEBOED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Advies Raad van inspiratie



“

Zorg voor een evenwichtige samenstelling van een groep zodat alle aspecten belicht worden (economisch, sociaal, maatschappelijk, ecologie e.d.). En blijf de dialoog aangaan, dat is belangrijk voor draagvlak!

Simon van Loon en Harry Hermans

## Interview

# Simon van Loon en Harry Hermans

*Agrariër / Bestuurslid LLTB*

*Betrokken bewoner buitengebied*

**Een groep van elf personen, betrokken bij het buitengebied vanuit verschillende hoedanigheden (agrarische bedrijven, recreatiebedrijven, inwoners, natuur, milieu en gezondheid) vormde de Raad van Inspiratie. Na bijna een jaar bracht de Raad van Inspiratie op 28 mei 2015 haar advies uit aan het college van B&W. Harry Hermans en Simon van Loon zaten in deze Raad en bleven daarna betrokken bij de verschillende ontwikkelingen in het buitengebied.**

“De Raad van Inspiratie werd in het begin door de buitenwacht gezien als een schijnbeweging. Om af te leiden van de werkelijke problemen. Van beide kanten kregen we te horen: waarom steken jullie er energie in.” Simon van Loon en Harry Hermans hoorden de reacties aan. Ze bleven het gesprek aangaan. “Het was op een gegeven moment zwart – wit. Maar we zijn altijd in gesprek gebleven. Later kreeg de dialoog vandaaruit vorm. De gemeente had daarbij de rol van facilitator,” aldus beide heren.

“De Raad van Inspiratie was goed om de verbinding te zoeken en elkaar te leren kennen. Er was op dat moment ook een urgentiegevoel,” gaat Hermans verder. “We zijn het er allemaal over eens dat de samenleving leefbaarder moet worden. Maar de meningen over de manier waarop en de snelheid waarmee we moeten veranderen verschillen. Een enkele burger brengt hierin geen verandering op gang.”

Volgens het duo blijft het nodig om het gesprek aan te gaan met burgers en ondernemers. “Zorg daarbij voor een evenwichtige samenstelling van een groep en belicht alle aspecten (economisch, sociaal, maatschappelijk, ecologie e.d.). Zorg ook voor voldoende kennis bij groepen die bestaan uit verschillende belangengroepen die de overtuiging hebben dat in veel gevallen verandering noodzakelijk is. En respecteer elkaars mening.”

Het advies van de Raad van Inspiratie leidde onder meer tot de oprichting van enkele platforms die verdiepend aan de slag gingen met een aantal thema's. Volgens Hermans en Van Loon zou de politiek aan groepen aan de

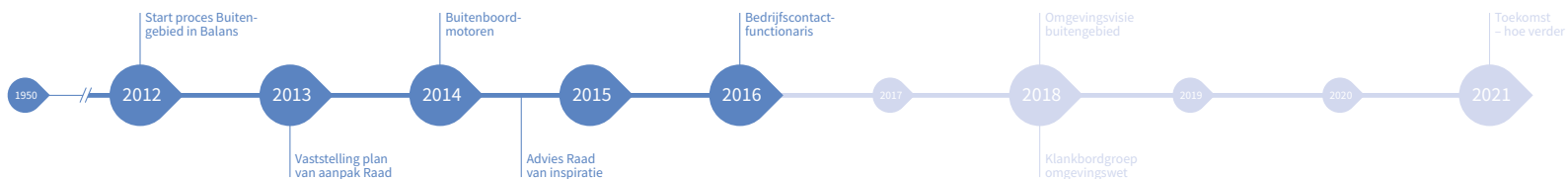
voorkant al ruimte moeten bieden en mandaat moeten geven, bijvoorbeeld bij het formuleren van een opdracht. “Uiteindelijk staat het verbeteren van de leefomgeving voor ons allemaal centraal. Om verder te komen zullen de bewoners van Nederweert samen moeten werken aan opdrachten. Dat vraagt om scherpe keuzes waarbij we niet alleen vanuit Nederweert belang moeten redeneren, maar gaan voor een regionale gebiedsgerichte aanpak waarbij rekening wordt gehouden met provinciale, landelijke en Europese richtlijnen.”

“Pak daarbij de kansen die langs komen ook al lijken ze niet te kunnen, bijvoorbeeld als het gaat om het bouwen van woningen of het verbeteren van de biodiversiteit. Of, kijk hoe bedrijven die stoppen een bijdrage leveren aan de maatschappij en haar leefomgeving.” Hermans en Van Loon beseffen dat waar er winnaars zijn er ook partijen verliezen. Zorgvuldigheid gaat daarom boven alles. “Want als je te hard aan de teugels trekt, kom je tot stilstand,” aldus Van Loon.

## Leerpunten en ervaringen

- Een discussie alleen gaat niet diep genoeg. Een dialoog vraagt om diepgang. Zet afspraken om in concrete verbeter acties.
- Denk breed, schenk ook aandacht aan de sociaal maatschappelijke kant, zoals ‘wat doet stoppen met een agrariër en zijn gezin’ en hoe kunnen we de leefomgeving verbeteren.
- Biedt ruimte voor maatwerk en betrek expertise van buitenaf bij groepen of burgerpanels die bestaan uit verschillende stakeholders, zodat iedereen hetzelfde kennisniveau krijgt.





## TRANSITIE BUITENGEBOED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Proeftuinen en bedrijfscontactfunctionaris

“

*Een goed plan valt of staat met  
open kaart spelen met elkaar.*

*Berber Rulkens*



## Interview

# Berber Rulkens en Chris Salimans

*Bedrijfscontactfunctionaris*

*Agrarisch ondernemer*

**Chris Salimans is agrarisch ondernemer met meerdere bedrijfslocaties. Hij was ook vijf jaar voorzitter van de vereniging Boeren van Nederweert. Zijn motto luidt: “Als mensen er last van hebben, moeten ze dat tegen mij zeggen. Dan kan ik er iets aan doen.” Berber Rulkens is bedrijfscontactfunctionaris. Ze vormt een schakel tussen de buitenwereld en het gemeentehuis. De kracht van een bedrijfscontactfunctionaris is dat deze de passie van een ondernemer naar binnen weet te brengen. “Dat werkt perfect”, aldus Salimans.**

“Als bedrijfscontactfunctionaris ben je ook een verbinder tussen verschillende eilanden die er binnen een overheid kunnen zijn. Zeker als het om grote en ingewikkelde plannen gaat. We noemen die ook wel proeftuinen”, zegt Rulkens.

Salimans is bezig met zo’n project, de komst van een crematorium. Zijn idee werd geboren tijdens een afscheidsdienst in een ander crematorium waar het druk was en de sfeer onpersoonlijk. Het project is als proeftuin aangepakt. “Er is vanaf het begin open kaart gespeeld”, aldus Salimans. “Zodat iedereen wist waar het om gaat.”

Salimans diende een principeverzoek in naar aanleiding van zijn ideeën. Het gemeentebestuur ging daarmee akkoord. Hij kon aan de slag. Ook een aanvullend verzoek werd positief benaderd. “Belangrijke momenten voor een initiatiefnemer. Een overheid hoort duidelijkheid te geven. Een bedrijfscontactfunctionaris is in zo’n proces onmisbaar.”

Rulkens realiseert zich dat haar positie bijzonder is, zeker in het begin. “Je proeft het enthousiasme van ondernemers. Het is af en toe een uitdaging om onafhankelijk te blijven. Door in het schakelteam geregeld met elkaar over proeftuinen te spreken, vinden we weer de juiste balans.”

Na Rulkens kwam er een regisseur voor het buitengebied. Daarmee spart ze ook regelmatig. “Ondernemers hebben heel veel vragen. Wij wijzen ze als het ware de weg. Door hun persoonlijke contact met ons kunnen ondernemers snel schakelen.”

“Regels in onze samenleving zijn nodig. Dat geldt ook voor het buitengebied. Belangrijk is dat deze helder zijn en niet elke keer veranderen. Daarmee straal je als overheid vertrouwen uit richting ondernemers en burgers”, stelt Salimans. Volgens de ondernemer moet je zo lang mogelijk wachten met het inschakelen van dure adviseurs. “Ga eerst zelf het gesprek aan met je buurt en met de overheid. Zorg dat je weet wat je kunt en mag. Huur dan pas adviesbureaus in voor het stuk gerichte kennis dat nodig is.”

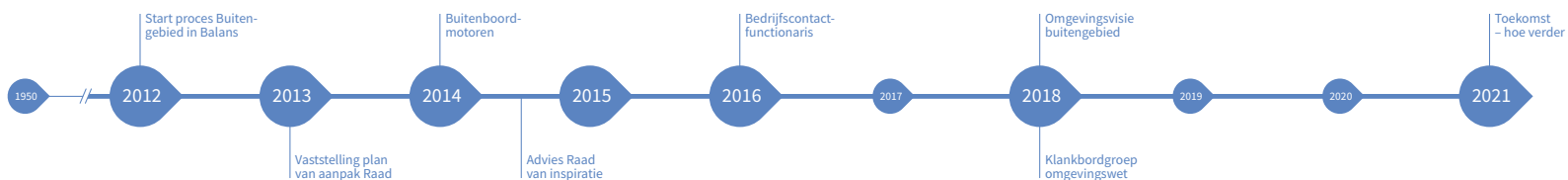
De gemeente Nederweert is er volgens de ondernemer om te kijken wat mogelijk is. “En als er iets niet mogelijk is te kijken naar hoe het eventueel wel kan. Uiteraard binnen de regels. De hulp van een bedrijfscontactfunctionaris daarbij een absoluut pluspunt.”

Volgens Salimans en Rulkens spreken ondernemers en ambtenaren in Nederweert elkaars taal. Dat geldt ook voor veel burgers en ondernemers. Het gezamenlijke advies luidt: “Ga eerst zelf het gesprek aan. Mochten de partijen er bij klachten niet uitkomen, dan is de rol van de overheid eerst om als onafhankelijk luisteraar op te treden. En, als het moet, om aan het einde van de gesprekken een besluit te nemen.” Salimans ziet het vooral in samen oplossen. “Een gang naar de rechtbank is immers geen goede oplossing.”

## Leerpunten en ervaringen

- Geef als overheid in een vroeg stadium aan wat wel en niet mag. Een principeverzoek is daarin een belangrijk instrument.
- Je kunt niet zonder regels en afspraken moet je formeel vastleggen.
- Je mag elkaar aanspreken op elkaars verantwoordelijkheden en procesafspraken.
- Kijk naar de mogelijkheden van een plan, niet naar de onmogelijkheden. Als er iets niet mogelijk is, kijk dan wat eventueel wel kan.





## TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Continu

# Constante dialoog

“

*Van een overheid mag je verwachten dat die verantwoordelijkheid neemt, keuzes maakt en duidelijkheid verschaft aan alle partijen.*

*Cor de Nijs en Koen van Eijk*



## Interview

## Cor de Nijs en Koen van Eijk

Voorzitter Limburg Gezonder en Newecoop en maatschappelijk betrokken inwoner.

Agrarisch ondernemer en voorzitter Boeren van Nederweert

**Cor de Nijs en Koen van Eijk leren elkaar kennen in het Platform Gezonde Veehouderij, Gezonde Leefomgeving. De een is maatschappelijk betrokken bij het buitengebied. De ander is een jonge agrariër die het bedrijf van zijn vader overneemt en blaakt van de ambitie.**

“Toen we begonnen, was het wij en zij. We redeneerden vanuit onze eigen belangen en belangen van de achterban. Nu kennen we elkaar inmiddels goed en zijn we goed in staat om met elkaar het gesprek te voeren. Wat wij in Nederweert hebben gedaan, is op een klein lokaal niveau al met een nieuwe manier van werken aan de slag gaan. Datgene wat nu landelijk aan de orde is, denk aan de landbouwdiscussies en de bestuurscultuur, dat begrijpen wij al, dat kennen wij al”, aldus De Nijs.

Volgens Van Eijk kan een dialoog tussen verschillende groepen pas slagen als iedereen aan het begin dezelfde informatie heeft. Dat lijkt vanzelfsprekend. Maar dat is het niet. “Mensen moeten weten wat er speelt. Anders zoekt iedereen zijn eigen gelijk en vertrouwt men elkaar niet. Dan wordt het moeilijk om naar een gemeenschappelijk doel toe te werken. Dat vraagt om een investering aan de voorkant.”

Ook heeft het duo de noodzaak van een onafhankelijke gespreksleider ervaren. De bijeenkomsten van het Platform Gezonde Veehouderij, Gezonde Leefomgeving werden gedurende meerdere jaren geleid door Ben van Essen en ondersteund door de gemeente Nederweert. “Complimenten voor die aanpak”, gaat Van Eijk verder. “Er is dus behoefte aan een faciliterende overheid die niet sturend is, maar begeleidend”, vult De Nijs aan.

Er bestaat ook een grote behoefte aan een overheid die op hoofdlijnen duidelijke keuzes maakt voor de lange termijn. “Ondernemers weten zich aan te passen en te veranderen. Ze beseffen ook echt wel dat er wat gaat gebeuren en moet gaan veranderen. Maar de vraag is hoe scherp de bocht is die gemaakt

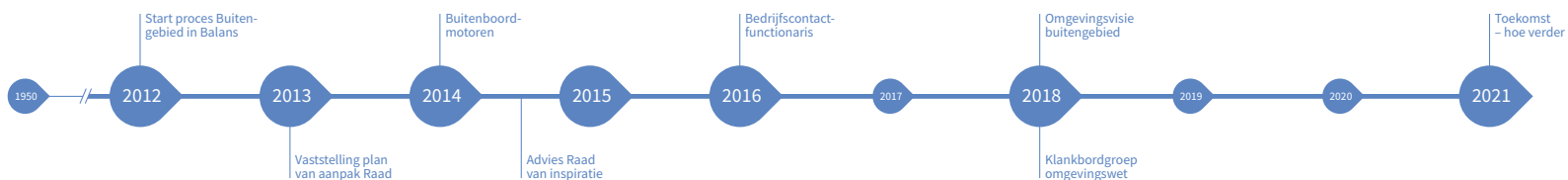
wordt. Als ik kijk naar mijn eigen bedrijf en dat van collega-ondernemers, dan is er behoefte aan duidelijkheid op de lange termijn”, zegt Van Eijk.

Het platform waar De Nijs en Van Eijk deel van uitmaakten, kende een brede samenstelling. Daardoor kwamen alle geledingen rondom het onderwerp aan bod. Het effect naar buiten, in de vorm van inhoudelijke resultaten, bleef beperkt. “Het samen doorlopen proces vormde in feite het resultaat”, concludeert het tweetal. “Het feit dat we met elkaar het gesprek zijn aangegaan, daar zijn we misschien wel het meest trots op.”

### Leerpunten en ervaringen

- Kies als gemeente voor een anticiperende en actieve rol om mensen te benaderen en te stimuleren om mee te doen bij maatschappelijke opgaven.
- Bouw continu aan een sterk netwerk van burgers, ondernemers en andere stakeholders en probeer ‘weg te blijven van de usual suspects’.
- Investeer aan de voorkant in gelijkheid van kennis en informatie, zodat je ook echt samen aan een traject begint.





## TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Continu

# Communicatie

“

*De kernboodschap van Buitengebied in Balans is vertaald in een begrijpelijk filmpje.*





## De kracht van een kernboodschap

In december 2013 werd het eerste jaarplan van het majeur programma 'Buitengebied in balans' behandeld in het college. Een van de acties was het opstellen van een strategisch communicatieplan. In december van dat jaar ging het kernteam met een communicatiedeskundige aan de slag gegaan om het plan vorm te geven. Het plan kwam tot stand door een proces waarbij 'leren door het te doen' centraal stond.

Communicatie was vaak het sleutelwoord in het programma Buitengebied in Balans. Tijdens proeftuinen, beleidsvorming en overleggen en in allerlei vormen met belanghebbenden en belangstellenden.

De communicatiestrategie kende een bewust onderscheid in corporate communicatie (communicatie binnen de organisatie) en projectcommunicatie. Er werd een kernboodschap geformuleerd die het proces beschreef dat zich zou gaan gaat afspelen.

Sommige zaken moesten nog groeien in het proces. Andere waren direct te vertalen in concrete middelen en acties. De verschillende middelen voor de diverse doelgroepen werden opgenomen in een middelenmix die elk jaar werd heroverwogen.



*Op 25 juni 2014 werd de definitieve kernboodschap geformuleerd. Een boodschap die een begrip werd.*

### Buitengebied in Balans, samen groots, samen doen!

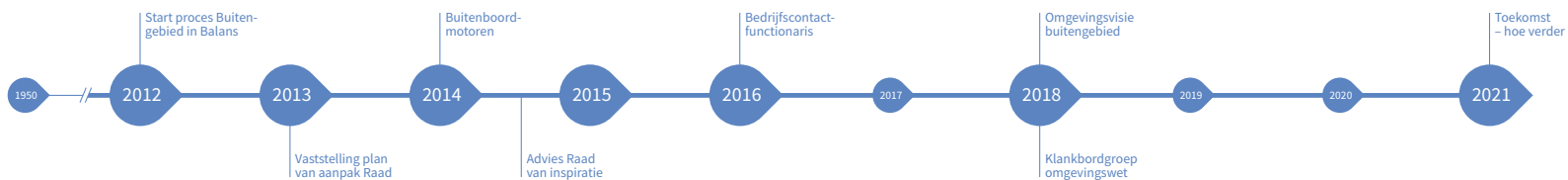
Het doel van het programma 'Buitengebied in Balans, samen groots, samen doen!', is om het buitengebied in de gemeente Nederweert toekomstbestendig te maken en te houden. Ondernemers, inwoners en bezoekers van gemeente Nederweert werken samen aan een prettige woon-, werk- en leefomgeving. Door nieuwe manieren van denken, originele samenwerkingen en een verfrissende kijk op regelgeving, is het de bedoeling dat er een vitaal platteland ontstaat waar iedereen op zijn of haar manier van kan profiteren en van kan leren. 'Buitengebied in Balans, samen groots, samen doen!', is een initiatief van de gemeente Nederweert en wordt ondersteund door de provincie Limburg en het gebiedsbureau Weert-Nederweert-Leudal.

#### Schakelteam

Het Schakelteam verzorgt de uitvoering van het programma. Dat deden de leden samen met een uitgebreid netwerk aan mensen van gemeenten, kennisinstututen, ondernemers en diverse instanties en organisaties.

#### Integraal

De teamleden gingen in gesprek met de diverse partijen waar ontwikkelingen speelden en gingen met de betrokken personen voor een optimaal resultaat. Het schakelteam bestond uit verschillende disciplines (zoals milieu, ruimtelijke ordening, communicatie, bedrijfscontactfunctionaris) binnen de gemeente. Door samenwerking in het schakelteam werden zaken integraal opgepakt.



## TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Continu

# Anders werken

“

*Anders Werken is een traject dat niet alleen resultaatgericht is, maar vooral mens- en organisatiegericht.*

*Petra Philips*



## Interview

# Petra Philips

*Beleidsregisseur Ruimtelijke Domein*

**Petra Philips stelde het laatste bestemmingsplan Buitengebied op en was trekker van het programma Buitengebied in Balans. Toen de gemeenteraad om een integrale aanpak van onderwerpen in het buitengebied vroeg, zat zij aan de ‘tekentafel’. Ze legde ook de basis voor het Anders Werken.**

Petra Philips: “Ik ben er trots op dat zoveel mensen hebben meegedaan aan Buitengebied in Balans. Vanaf het eerste moment bij Lemmenhof, waar we met een kleine groep blanco begonnen, tot aan het vaststellen van het laatste jaarplan en jaarverslag. Belangrijk was dat er steun was voor het programma vanuit alle lagen in de organisatie. En dat er budget was voor een langere termijn. Dat maakt je minder afhankelijk van onverwachte ontwikkelingen.

De eerste jaren waren de verwachtingen hoog. We hadden moeite om stappen vooruit te zetten. Misschien waren we te bescheiden in het uitventen van kleine successen uit de proeftuinen. Een leerpunt.

Toen het schakelteam zijn rol had gevonden, kreeg het Anders Werken meer en meer vorm. We werkten zoveel mogelijk van buiten naar binnen, analyseerden de omgeving en maakten vooraf inzichtelijk wie betrokken zijn. Het werken met enkele ‘onafhankelijken’ van buiten de gemeente en later de bedrijfscontactfunctionaris, bracht daarbij een andere dynamiek. Wees er alert op dat je niet te ver vooruitloopt. De rest van je organisatie moet betrokken blijven. Ben je als ambtenaar er ook van bewust dat je het management meeneemt en dat je altijd een bestuurlijk lijntje legt.

BiB werd een begrip, binnen en buiten Nederweert. In eerste instantie zochten we mensen op die medestander zijn. Anderzijds moet je mensen durven meenemen die nog niet zover zijn. Daarbij is het steeds balanceren tussen deze twee. Dat vraagt om een goed verwachtingsmanagement. En het vraagt om investeren in mensen. Want niet iedereen is het gewend om een onderwerp vanuit meerdere invalshoeken en vanuit meerdere perspectieven te benaderen. Veranderingen zijn buiten niet meteen te merken, voor sommigen ging het te traag.

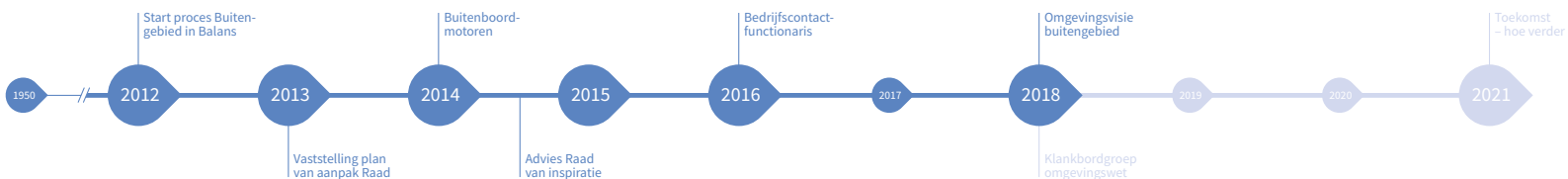
Het is lastig gebleken om mensen en groepen meer regie te geven als het niet concreet is. Voor beleidsmatige zaken is een overheid nodig. Procesregie voeren, vormt een belangrijke rol. Dit vraagt van een gemeente vaker om als gespreksleider op te treden. Elke gemeente heeft wel mensen die dat talent bezitten. Het leiden van het gesprek is dan belangrijker dan inhoudelijke deskundigheid.

Het introduceren van Anders Werken is geen taak die ‘er bij te doen’ is. Je moet als organisatie continu investeren in het verbeteren van vaardigheden. Het Anders Werken sluit naadloos aan op de nieuwe werkwijze die de Omgevingswet van ons vraagt.”

## Leerpunten en ervaringen

- Mensen helpen staat in Nederweert centraal en niet de regels.
- Veel van het geleerde is daadwerkelijk in praktijk gebracht, zoals het aanstellen van een bedrijfscontactfunctionaris en het waken voor dubbelfuncties. De richtlijnen voor een dialoog zijn geschikt gemaakt voor andere domeinen.
- Samen een proces doorlopen, zorgt voor gemeenschappelijkheid. Dit biedt ruimte aan inhoudelijke accentverschillen tussen diverse bestuurders.





TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Omgevingsvisie buitengebied

“

*Boer zijn is een manier van leven, die haal je niet zomaar uit een gebied.*

*Frank Voss*

## Interview

# Frank Voss

wethouder gemeente Nederweert 2018 - 2021

**Frank Voss was van juli 2018 tot april 2021 wethouder. Hij had de onderwerpen duurzaamheid, milieu, openbare ruimte en water, ruimtelijke ontwikkeling, plattelandsontwikkeling en de uitvoering van de Omgevingswet in zijn portefeuille. Hij was mede verantwoordelijk voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie Buitengebied.**

Frank Voss: “Mijn eerste grote bijeenkomst in de Dorpsherberg in Ospel met Harry te Riele vormde een echte ‘eyeopener’. Als het mijn kennis over het buitengebied betrof ben ik er blanco ingestapt. Te Riele is een transitiespecialist. Hij gaf een overzicht over de geschiedenis en ontwikkeling van de agrarische sector sinds de Tweede Wereldoorlog. En hij schetste op een heldere manier de toekomstige veranderingen in het buitengebied en wat dat betekent.

Inmiddels weet ik dat er heel veel gebeurd is en dat er nog meer te gebeuren staat. Op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. De betrokkenheid van ondernemers en inwoners in Nederweert is groot als het gaat om het buitengebied. Men weet ook snel van elkaar wat er speelt als het gaat om vergunningen of andere ontwikkelingen.

Ik heb gaandeweg ervaren dat je als gemeente weinig sturingsmogelijkheden hebt als je geen grote zak met geld hebt. En dat de agrarische sector bestaat uit zelfstandigen die generaties lang op het bedrijf werken. Daar heerst een andere cultuur dan bij de gemiddelde Nederlander. Die cultuur kun je niet zomaar laten verdwijnen. Voor de grote veranderingen in het buitengebied is ook landelijke sturing nodig.

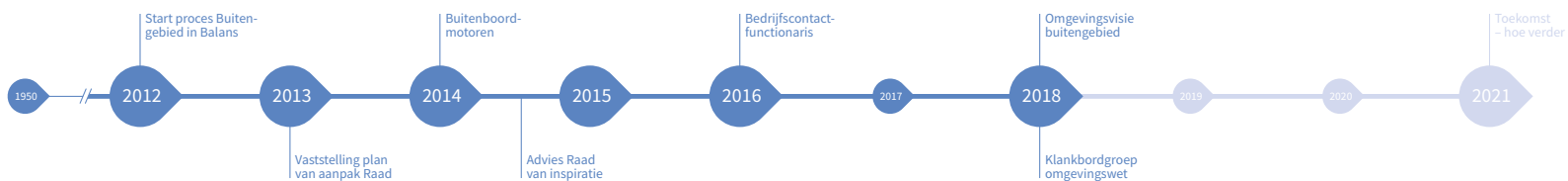
Het programma Buitengebied in Balans was er al voordat we aan de omgevingsvisie voor het buitengebied begonnen. De ambtelijke organisatie bestaat uit ervaren professionals die weten wat er buiten speelt. Je hebt die mensen als bestuurder nodig, om op te bouwen en te vertrouwen. Als gemeente hebben we mensen met elkaar in contact gebracht.

Ik hoop dat het samenwerken aan en het opstellen van de omgevingsvisie de gewenste transitie in gang kan zetten. Daarbij zijn we mede afhankelijk van de steun die we krijgen vanuit het Rijk. En we zijn afhankelijk van de agrarische sector. Daarnaast is de medewerking van de banken nodig. Ik hoop dat ze allemaal serieus kijken naar andere verdienmodellen zodat er een andere soort bedrijvigheid ontstaat, een verbreding van de landbouw. Alleen inzetten op schaalvergroting is een doodlopende weg. Innovatieve technieken bedenken en uitproberen en verkopen aan het buitenland, dat is ook transitie van het buitengebied. Het beeld dat alle boeren weg zouden mogen klopt niet, ze zijn zeker nodig voor het beheer van het gebied.”

## Leerpunten en ervaringen

- Een gemeente kan niet alles sturen in het buitengebied. Daar is vaak geld of medewerking van hogere overheden voor nodig.
- Praat niet te lang door. Als er voldoende informatie is opgehaald, maak dan de volgende stap.
- Door het gesprek aan te gaan en door de inzet van de bedrijfscontactfunctionaris hebben we verschillende groepen in het buitengebied met elkaar verbonden. Hierdoor ontstaat meer begrip voor elkaar.





## TRANSITIE BUITENGEBOED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Klankbordgroep omgevingswet



“

*Er is altijd met respect voor elkaar gecommuniceerd. Geen tractors voor ons gemeentehuis.*

*Marcel Vossen*

## Interview

## Marcel Vossen

Voorzitter Klankbordgroep omgevingswet, raadslid JAN

**Marcel Vossen is fractievoorzitter van JAN (Jongeren Akkoord Nederweert). Hij is voorzitter van de raadsklankbordgroep Omgevingswet en nauw betrokken geweest bij het proces rond de omgevingsvisie voor het buitengebied. Vossen stond mede aan de wieg van Buitengebied in Balans.**

Marcel Vossen: “In het begin stonden mensen tegenover elkaar. Onderwerpen over het buitengebied kwamen gefragmenteerd in de raad. Geleidelijk gingen alle neuzen in dezelfde richting. Dat hebben we met z’n allen bereikt en daar ben ik ongelofelijk trots op.

Een belangrijk moment vormde het eerste gesprek met de wethouder, alle fracties en een aantal ambtenaren. We waren meteen ‘on speaking terms’ over wat er moest gebeuren. Er is altijd met respect voor elkaar gecommuniceerd. Geen tractors voor ons gemeentehuis, maar een dialoog met alle betrokkenen. Het is een randvoorwaarde om echt iets te bereiken. Investeer daarom al aan de voorkant in communicatie.

Omdat er geen commissies zijn in Nederweert, voorziet instellen van een klankbordgroep in een behoefte om raadsvoorstellen goed voor te bereiden. Goede informatie vooraf is nodig om als gemeenteraad optimaal te kunnen functioneren. Belangrijk hierbij is dat de politieke besluiten door de gemeenteraad worden genomen en niet door de klankbordgroep.

Om een integrale benadering te laten slagen, heb je betrokken mensen nodig. In de raad, het college en de organisatie. Voor raadsleden zijn onderwerpen zoals geur en fijnstof vaak lastig te doorgronden. Een toelichting door een ambtenaar helpt dan om meer draagvlak en vertrouwen te krijgen. Zet ook mensen van buiten bij de raad aan tafel. Dat kan bij ‘themaraden in de nieuwe stijl’, maar ook door het organiseren van kennisavonden.

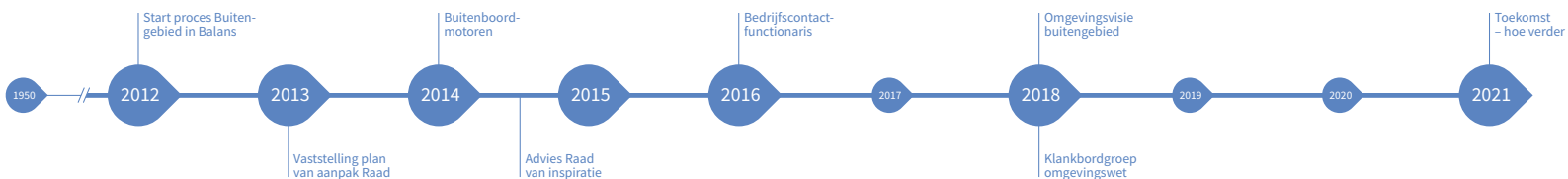
Maar houd als raad met je ambitie rekening met de schaal van de gemeente. Er moet ook capaciteit en geld beschikbaar blijven voor andere beleidsvelden en ambities.

Ook al ging het niet altijd snel en zijn er nog voldoende lastige keuzes te maken; als we bereid zijn met elkaar in gesprek te blijven, komen we als politiek, gemeenschap en organisatie verder.”

### Leerpunten en ervaringen

- Stel prioriteiten en heb geduld.
- Een klankbordgroep van de raad is zeer waardevol. Je kunt zonder politieke discussies in alle rust werken aan belangrijke onderwerpen, zoals de invoering van de Omgevingswet.
- Een klankbordgroep voorziet in een behoefte om raadsvoorstellen goed voor te bereiden.





TRANSITIE BUITENGEBIED

CONSTANTE DIALOOG

ANDERS WERKEN

Moment

# Toekomst - hoe verder

“

*Ik hoop dat we de goede punten uit Buitengebied in Balans vasthouden en doorzetten.*

*Birgit op de Laak*





## Interview

# Birgit op de Laak

Burgemeester

**Toen ze nog wethouder was van Horst aan de Maas hoorde Birgit Op de Laak al van het programma Buitengebied in Balans. De gemeente was op een vooruitstrevende manier aan de slag om met allerlei partijen in gesprek te zijn over het buitengebied. Nederweert vormde daarmee een voorbeeldgemeente. Als burgemeester hoopt ze dat de leerpunten en ervaringen vastgehouden worden.**

Birgit Op de Laak: “Het klinkt heel eenvoudig, breng het buitengebied in balans. Maar in dat buitengebied zitten zoveel verschillende partijen en spelen zoveel verschillende belangen. Bovendien zijn het partijen die er al lang zitten. Die hebben het buitengebied mee gevormd tot hoe het nu is.

Ze zijn er om allerlei redenen gekomen en hebben zich vervolgens ook doorontwikkeld. Daarom is het belangrijk de tijd te nemen om met al die partijen te spreken en met elkaar een gemeenschappelijk beeld te krijgen over welke nieuwe ontwikkelingen zich aandienen en hoe we willen dat het buitengebied zich doorontwikkelt.

De kracht is om er rust in te brengen en een proces aan te gaan waarin je elkaar goed leert kennen. Dat je een klimaat scheidt waarin stakeholders eerlijk tegen elkaar kunnen zijn. Over hun eigen belang en over hun eigen visie daarop. Dat je dat vervolgens tegen elkaar af kunt zetten en dat je daarmee komt tot een hele gewogen visie voor het buitengebied.

Ruimtelijke ordening is een overheidstaak. We zijn daarmee een monopolist als het regelgeving betreft. Of die nu op lokaal niveau ligt of bij provincie of landelijk. Wij beslissen met elkaar wat ergens kan en wat ergens niet kan. Wat vergund wordt en wat niet vergund wordt. Als gemeente heb je dus een regisserende functie. Ik vind het daarom juist erg sterk dat er bij de omgevingsvisie niet voor gekozen is om dat vanuit het gemeentehuis te doen, maar om dat samen met mensen te ontwikkelen. Omdat je daarmee een breed gedragen keuze kunt maken.

Aan de andere kant is het ook niet zo dat je het buitengebied kunt leegvegen en opnieuw kunt gaan ontwerpen. Je hebt van doen met wat er is en waar mensen ook gewoon rechten hebben en goede plekken hebben. En je hebt zaken die je op wilt lossen en naar de toekomst toe wilt verbeteren.

De gemeente heeft daar een rol in. Om partijen bij elkaar te brengen en heel goed te luisteren naar waar de verschillende belangen zitten.

Ik hoop van harte dat we onszelf en alle belanghebbenden in de doorvertaling van de omgevingsvisie naar een omgevingsprogramma en in het nieuwe werken dezelfde tijd gunnen. Dat we op dezelfde manier met elkaar werkvormen bedenken waarin we elkaar écht zien en écht horen. Want beleid is niet in beton gegoten. De visie ligt er, maar die moeten we nog inkleuren met elkaar. Ik hoop daarbij dat we de goede punten uit Buitengebied in Balans vasthouden en doorzetten.”



# Onze leerpunten

Uit de gesprekken met betrokkenen en ervaringen van het schakelteam is een lijn van leerpunten te ontdekken. We zetten ze aan het einde van dit document én aan het einde van het programma 'Buitengebied in Balans, samen groot, samen doen!' op een rij.

## Voorwaarden vooraf

- Breed gedeeld urgentiegevoel
- Bestuurlijke en ambtelijke steun
- Betrokken mensen
- Rekening houden met schaal gemeente
- Meerjarig budget

## Aandachtspunten beginfase

- Veel luisteren, begrip kweken, gesprekken voeren
- Eerst ruimte geven aan emoties
- Rol 'onafhankelijke': dialoog op gang brengen
- Communicatie aan de voorkant
- Meer doen aan verwachtingenmanagement
- Meer kleine successen uitventen
- Heb geduld!

## Ambities en keuzes

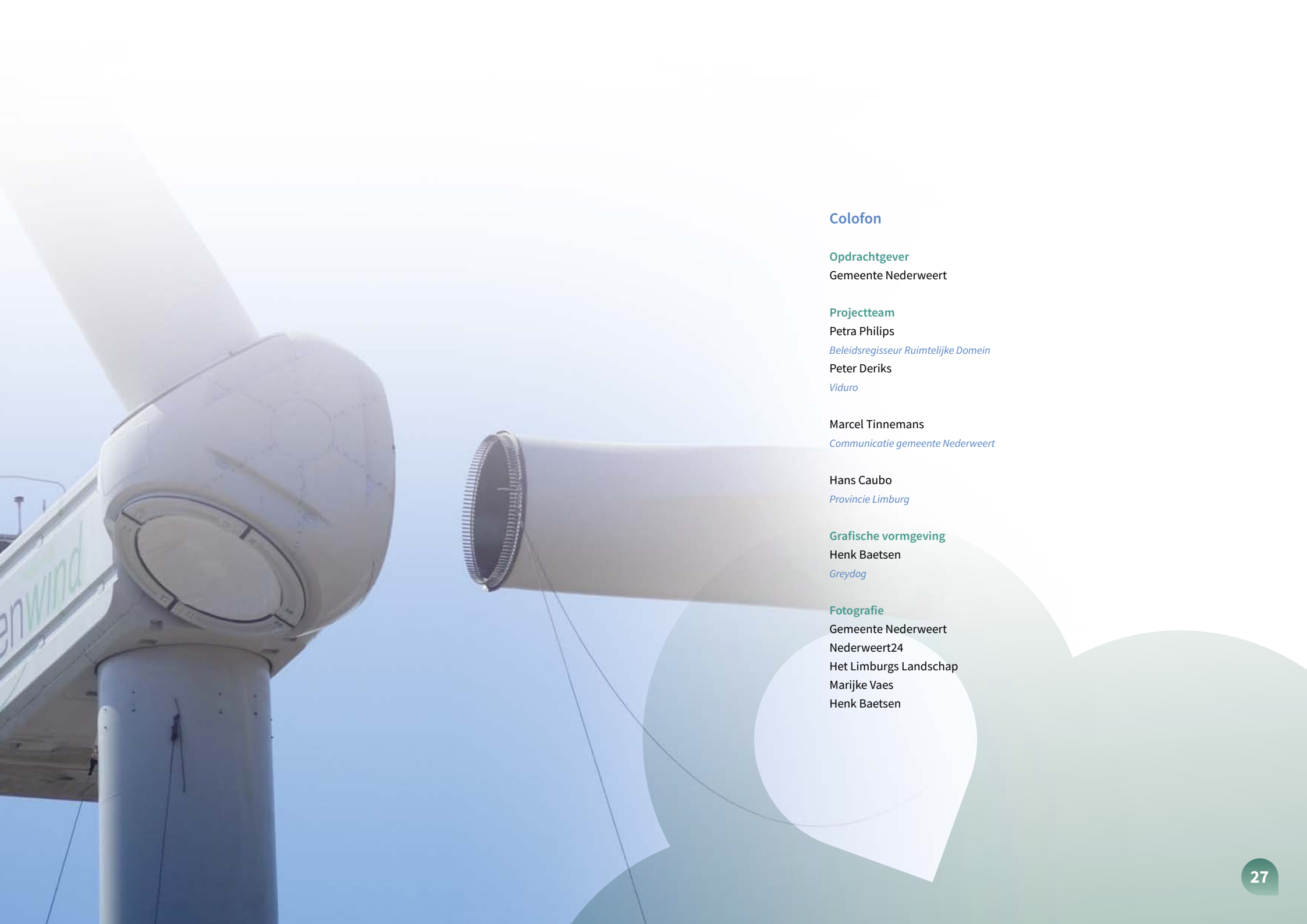
- Kracht is één thema, tegelijkertijd valkuil
- Kijk ver vooruit en durf meer mogelijk te maken
- Toon ambitie, maar ben ook realistisch, niet alles is oplosbaar
- Maak duidelijk keuzes op hoofdlijnen en voor langere termijn
- Ben niet alleen organisator van consensus
- Kies een nieuw thema dat terugkeert in gemeentelijk beleid zoals landschap of gezondheid

## Rol gemeente

- Het voeren van procesregie is een belangrijke rol voor de gemeente
- De gemeente is de verbindende factor die de dialoog gaande houdt
- Biedt ruimte voor Anders Werken en durf te experimenteren
- Zorg dat een proces helemaal samen doorlopen wordt
- Werk mens- en organisatiegericht
- Balanceren tussen medestanders en tegenstanders
- Continuïteit dient gewaarborgd te zijn
- Externe inhuur geeft een andere dynamiek
- De inzet van onafhankelijke gespreksleiders leidt tot nieuwe inzichten en oplossingen
- Rol bedrijfscontactfunctionaris heeft toegevoegde waarde
- Leg afspraken goed vast

## Betrekken van omgeving / netwerk

- Uitgaan van gelijke informatie
- Evenwichtige samenstelling platforms en andere bijeenkomsten
- Onafhankelijke gespreksleider noodzakelijk
- Faciliterende rol overheid: niet sturen maar begeleiden
- Bouw continu aan sterk netwerk
- Haal meningen op bij anderen dan alleen 'usual suspects'
- Zet mensen van buiten bij raad aan tafel
- Politiek moet ruimte geven



## Colofon

### Opdrachtgever

Gemeente Nederweert

### Projectteam

Petra Philips

*Beleidsregisseur Ruimtelijke Domein*

Peter Deriks

*Viduro*

Marcel Tinnemans

*Communicatie gemeente Nederweert*

Hans Caubo

*Provincie Limburg*

### Grafische vormgeving

Henk Baetsen

*Greydog*

### Fotografie

Gemeente Nederweert

Nederweert24

Het Limburgs Landschap

Marijke Vaes

Henk Baetsen

